

KAUSATIIVSUSE OMANDAMISEST EESTI KEELES

Reili Argus

Ülevaade. Artikli eesmärk on anda ülevaade kausatiivsuse omandamisest eesti keeles. Uurimuse keskmes on küsimus, millal ja milliseid kausatiivsuse väljendusvahendeid lapsed varase keeleomandamise perioodil kasutavad, kas eelistused on seotud kasutatavate kausatiivsete struktuuride läbipaistvusega (analüütilised kausatiivid on läbipaistvamad kui sünteetilised ehk morfoloogilised), produktiivsusega või pigem sisendkeele sagedustega. Eri tüüpi kausatiivsete struktuuride omandamise juures on vaadeldud ka seda, kuidas on võimalik eesti keele kausatiivsuse omandamisel eristada omandamisetappe või õpimudeleid. Kasutatud keeleandmeteks on pikiuuringuga kogutud kahe eesti keelt omandava lapse spontaanse kõne lindistused vanusest 1;8–3;0.*

Võtmesõnad: lapsekeel, hoidjakeel, keeleomandamine, kausatiivsus, sõnamoodustus, eesti keel

1. Kausatiivsus leksikaalgrammatilise kategooriana

Kausaalsus ehk põhjuslikkus on nähtus, kus üks sündmus kutsub esile teise sündmuse. Põhjustatud sündmuse puhul võib olla tegemist nii seisundi, tegevuse, soorituse kui ka saavutusega (Van Valin, Lapolla 1997: 93). Kui mittekausatiivses lauses võib olla ka ainult üks argument, nt *Tüdruk sööb*, siis kausatiivsus lisab lausesse veel uue argumendi, mis (või kes) on selle tegevuse või situatsiooni põhjustaja, nt *Poiss sööda tüdrukut*, kusjuures mittekausatiivse situatsiooni agendist saab selle muutusega patsient (eelmisses näites *tüdruk*). Tavaliselt seostataksegi kausatiivsusega kaht olulist mõistet – “agentiivsus” ja “(seisundi)muutus”. Prototüüpne kausatiiv näitab, et agent teeb midagi, ning teise kriteeriumina, et eksisteerib ka patsiendi rollis osaline, kellega toimub muutus (Lakoff 1987: 54–55). Jackendoffi (1983) järgi sisaldab kausaalne suhe tegelikult kaht protsessi – üks protsess põhjustab teise ehk tulemprotsessi. Seda, mis juhtub, ehk tulemprotsessi, ei põhjusta mitte alati agendi rollis olev isik otse, vaid tema tegevus või tegevusetus. Kasiku järgi

* Artikli valmimisel on toeks olnud Eesti Teadusfondi grant nr 7492 “3–7-aastaste laste keelelise arengu leksikaalsed ja grammatilised seaduspärad”.

on tüüpilises kausaalses lauses tegemist tahtlikult tegutseva inimese põhjustatud tagajärgedega (Kasik 2001: 77–79). Mitteprototüüpse kausatiivsuse puhul võib agendi asemel olla lauses hoopis selline osaline, kes ei põhjusta sündmust teadlikult ja aktiivselt. Näiteks lauses **Kuum vesi sulatas jää** ei põhjustanud kuum vesi jää sulamist teadlikult ja tahtlikult ning jääd ei saa siin käsitleda agendi, vaid pigem nn mõjutajana¹. Samuti võib tulemsündmuse põhjustajaks ehk siis mõjutajaks olla protsess: **Kulla hinna langemine maailmaturul langetas aktsiate hindu**.

Tuleb aga ka meeles pidada, et kausatiivse propositiooni ja füüsilise reaalsuse vahel ei ole otsest vastavust, pigem peegeldab see viisi, kuidas me kausatiivset situatsiooni kontseptualiseerime (Paulsen 2011: 81). Ühelt poolt on väidetud, et tegeliku elu kausaalsust mõistetakse varem, kui seda väljendatakse ehk mingi kindla keele abil kontseptualiseerima õpitakse (Tomasello 1999), teisalt sõltub see, kuidas me kausaalsust väljendame, paljuski keelest, mida kõneleme (Clark 2003).

Kausatiivse predikaadi ja selle mittekausatiivse vaste vormilise suhte alusel (vt Comrie 1993: 167) on kausatiivsed struktuurid² jagatud sageli kolmeks:

- 1) analüütilised (ehk süntaktilised), nt *sööma panema*;
- 2) sünteetilised (ehk morfoloogilised), nt *söötma*;
- 3) leksikaalsed, nt *avama*.

Eesti keele puhul võib aga leksikaalsete kausatiivide hulka paigutada peale lihtverbide ka ühendverbid, nagu näiteks *lahti tegema* ja *kinni panema*. Seega saab eesti keeles analüütilised kausatiivsed struktuurid jaotada põhimõtteliselt samuti kaheks: olemuselt leksikaalsed ehk kinnistunud ühendid (ühendverbid) ning produktiivselt ja reeglipäraselt moodustatavad (tugiverb + *ma-* või *da-*infinitiivis leksikaalverb) ahelverbid, nagu *käima panema*, *nutta laskma*.

Leksikaalsete ehk sisemiselt kausatiivsete verbide puhul on sõnamoodustuse seisukohalt tegemist ebaproductiivse verbirühmaga. Leksikaalsed kausatiivid on transitiivsed verbid, mille tähenduses on samuti nagu morfoloogiliste kausatiivide puhul tegelikult kaks sündmust – agendi põhjustatud tegevus ning patsiendi seisundimuutus³. Selline verb tähistab olukorda, kus tegija läbi viidud tegevus ehk algsündmus põhjustab patsiendi tegutsemise või muutumise ehk tulemsündmuse või seisundimuutuse, nt *poiss lõhub vaasi > vaas on katki*.

Kausaalsus saab olla eesti keeles eksplitsiitselt märgistatud, tuletiste puhul afiksiga *-ta* (või afiksi eri variantidega *-t*, *-sta*, *-nda*) ja analüütiliste kausatiivide puhul näiteks leksikaalverbi *ma-*infinitiiviga, või märgistamata (nt sisemiselt kausatiivse tähendusega verbid *avama*, *sulgema* ja ühendverbid, nagu *lahti tegema*). Prototüüpse kausatiivi ja tema tuletusaluse suhe on eesti keeles Kasiku (2001: 82) järgi küll morfoloogiline – kausatiivne vorm moodustatakse mittekausatiivsest verbist või noomenist afiksi teel, kuid kausatiivide tuletamine ei ole eesti keeles siiski täiesti produktiivne, mõnda tähendust saab väljendada ainult morfoloogilise kausatiiviga (*kasvatab last*) ja teist jälle ainult analüütilise kausatiiviga (*laseb laguneda*).

Eelpool esitatud Bernard Comrie kausatiivide kolmikjaotus on seega eesti keele kausatiivsuse väljendusvahendeid silmas pidades pisut tinglik – puhtalt vormi alusel võib tõesti kausatiivsed struktuurid jagada analüütilisteks ja sünteetilisteks, kuid kui analüütilised jagunevad moodustusmehhanismilt ühendverbideks ja tugiverbi

¹ Van Valin ja Lapolla kasutavad tahtmatult ja eesmärgitult tegutseva osalise tähistamiseks terminit *mõjutaja* (ingl *effector*).

² Termin "kausatiivne struktuur" on siinses artiklis kasutusel katmaks nii morfoloogilisi (tuletatud) kausatiive kui ka leksikaalseid kausatiivsuse väljendusvahendeid (analüütilisi konstruktsioone ning kausatiivse tähendusega lihtverbe).

³ Sageli on leksikaalsed kausatiivid keeles kasutusel otse põhjustamise (nt *Jaan lõhkus akna*) ning morfoloogilised ja süntaktilised pigem kaudse põhjustamise (nt *Jaan ajas Malle naerma*) tähistamiseks (vt nt Jackendoff 1990, Matsumoto 1996).

ühendeiks, siis sünteetiliste alla võiks paigutada samuti kaks tüüpi: nii sõnamoodustuse abil saadud tuletatud verbid kui ka sisemiselt kausatiivsed lihtverbid. Nii võibki eesti kausatiivsete struktuuride puhul eristada tegelikult kaht eri jaotust – vormil põhinev jaotus analüütilisteks ja sünteetilisteks ning produktiivsusel põhinev jaotus produktiivseteks ehk grammatikareeglite järgi moodustatavateks ja ebaproduktiivseteks ehk leksikaalseteks kausatiivideks. Seega on kausatiivsus eesti keeles olemuselt kompleksne leksikaalgrammatiline kategooria, mille väljendusvahendid kuuluvad ühtaegu nii sõnavarasse kui ka grammatikasse.

2. Kausatiivsuse omandamisest

Esimese keele omandamine on protsess, kus nii grammatilised, semantilised kui ka pragmaatilised tegurid on omavahel tihedalt põimunud. Kui noomenite muutemorfoloogia omandamine sõltub peamiselt morfofonoloogilistest teguritest, keelestruktuuri produktiivsusest ning kindlate struktuuride sagedusest lapsele suunatud kõnes (Argus 2008a), siis verbimorfoloogia arengut paistavad sageduste kõrval mõjutavat enam leksikaalsemantilised tegurid (Argus 2008a, 2008b).

Verbide leksikaalgrammatilistest kategooriatest on kausatiivsust peetud eituse kõrval üheks olulisemaks ja sagedasemaks (vt nt Lakoff 1987: 55, Podlesskaya 1993: 165). Kuigi kausatiive on käsitletud laialdaselt näiteks tüpoloogilisest perspektiivist (Comrie 1993), ei ole kausatiivsuse omandamine väga põhjalikult uuritud isegi mitte indo-euroopa keeltes, kus verbi omandamisega seonduv on lingvistide tähelepanu keskmes olnud juba aastakümneid. Üksikasjalikumalt on kirjeldatud jaapani (Okabe 2007), kešua (Courtney 2002) ja inuktituti keele (Allen 1998) kausatiivide omandamist. Eesti keele kohta leidub küll mitu verbi omandamisele keskenduvat kirjutist (vt Vihman, Vija 2006, Argus 2006, Argus, Parm 2010), aga ka mõne grammatilise kategooria, nagu konditsionaali (Pajusalu jt 2011) või tegumoe (Vija jt 2009) omandamise käsitlusi, kuid eesti verbide leksikaalgrammatiliste kategooriate omandamise kohta on esialgu veel väheseid andmeid: kirjeldatud on eesti keele aspektilisuse (Argus 2006) ning *tegema*-verbi (Argus 2010) seotusest verbide leksikaalsemantikaga.

Kuigi kausatiivsus on keeltes oluline ja üsna sage leksikaalsemantiline kategooria, võib selle omandamine olla lapse jaoks ometi keerukas ning eeldada enam kognitiivseid oskusi kui mõni teine kategooria. Kausatiivse verbi puhul on ühes verbis sisuliselt kahe verbi tähendus: algse ehk põhjustava tegevuse kõrval info ka lõppseisundi ehk tulemtegevuse kohta, samuti on kausatiivsusel eri tüüpi väljendusvahendeid, nii leksikaalseid kui ka grammatilisi, nii produktiivseid kui ka ebaproduktiivseid, ning ka see võib omandamist mõjutada.

Järgneva eesti keele kausatiivsuse omandamise uuringu taustaks võib seada kolm laiemat teoreetilist lähtekohta: Dan Slobini analüütilise vormi eelistamise operatsiooniprintsiip, funktsionalistlikust lähenemisest tuttava vormi ja tähenduse vastendus (ingl *mapping*) ning kasutuspõhistes lähenemistes kasutatud mudeli-põhise omandamise idee.

Slobini üldkognitiivse **analüütilise vormi printsiibi** järgi eelistavad lapsed siis, kui keerukamat tähendussisu saab väljendada nii sünteetilise kui ka analüütilise konstruktsiooniga, viimast kui läbipaistvamat (Slobin 1985: 1166–1229). Eesti keele tugiverbi *tegema*-ühendite omandamisandmete põhjal (Argus 2010)

võib oletada, et sarnaselt analüütiliste transitiivsete verbidega omandatakse ka kausatiivide analüütilised vasted varem kui mitte nii läbipaistvad sünteetilised tuletatud ja leksikaalsed ehk sisemiselt kausatiivsed verbid. Lisaks läbipaistvusele võib üheks mõjutajaks olla ka lapsele suunatud kõne kui suuline ja vabam register. Virve Raag (1998: 132) väidab, et kui keeles on rööpvormid, siis on loomulik, et need erinevad stiililiselt. Helle Metslang (1994: 207) märgib samuti, et kui keeles eksisteerib nii sünteetiline kui ka analüütiline väljendusviis, eelistatakse kirjakeeles sünteetilisi, suulises ja mitteametlikus keeles aga analüütilisi vorme. Seega võib oletada, et lapsele suunatud kõnes on enam analüütilisi kui sünteetilisi kausatiive ja nii mõjutab omandamist peale läbipaistvuse ka sagedus.

Samas on aga Eve Clark väitnud, et see, mis vanuses lapsed kausatiivid omandavad, sõltub väga palju omandatavast keelest: näiteks keeles, kus kausatiivsuse märkimisel on oluline roll muutmorfoloogial (lause patsient on mingis kindlas käändevormis), omandatakse kausatiivsus varem kui sõnajärgjega opereerivas keeles. Näiteks türgi keeles, kus kausatiivsust märgitakse verbiliitega, omandatakse see varem kui keeltes, kus kausatiivsust märgitakse analüütiliselt, sest viimasel juhul on vaja lapsel haarata korraga kogu lause ja see on ilmselt raskem kui ühe vormiga toimetulek. (Clark 2003: 238) Nii on inglise keele kausatiivide omandamise kohta andmeid, et laps võib küll omandamist alustada juba vanuses 1;11, kuid teeb vigu veel väga pikka aega (Bowermann 1974: 168).

Funktsionalistlike lähenemiste keskmes on seisukoht, et omandamine on vormide ja funktsioonide (pragmaatiliste eesmärkide ja tähenduste) **vastendus** (Bates, MacWhinney 1982). Sama seisukohta toetavad ka konstruktsioonigrammatikud (Kay, Fillmore 1999), kes näevadki keelt kui vormide-funktsioonide vastenduste kogumit. Eesti keele kausatiivsuse väljendamisel ei saa aga laps kasutada funktsiooni ja vormi üks-ühest vastendust: ühelt poolt on kausatiivsust võimalik eesti keeles väljendada eri vahenditega, nii sünteetiliselt kui ka analüütiliselt, ning teisalt on kausatiivsel (*s*)*ta*-liitel mitu tähendust, lisaks kausatiivsusele ka üldisemat laadi faktitiivitähendus⁴. Veel on mõned tuletatud kausatiivid leksikaliseerunud ning omandanud teisi tähendusi peale kausatiivsuse ning neid ei saagi kasutada kausatiivse ja mittekausatiivse tegevuse vastendamisel, nt *istuma – istutama*. Suur osa *ta*-liitelistest kausatiivverbidest on labiilsed, s.t võivad esineda nii kausatiivses kui ka mittekausatiivses situatsioonis (nt *ehmatama: Kertu ehmatas – Kertu ehmatas poissi*) (Kehayov, Vihman 2010). Seetõttu võib oletada, et kausatiivsuse sünteetiliste väljendusvahendite omandamine ei ole eesti lapse jaoks kerge ülesanne ja ta omandab need suhteliselt hilja võrreldes selliste verbituletusliidetega, millel on vasteks ühtsem tähendusrühm (nt frekventatiivid või refleksiivid).

Kasutuspõhiste omandamisuuringute puhul on vahel seletatud omandamisprotsessi kui toetumist mõnele kindlale **õpimudelile**. Keelesüsteemi mõne kindla osa kõige sagedamini kasutatavad üksused on peetud justkui oma valdkonna õpimudeliteks (Ninio 1999: 3), mille abil toimub kogu ülejäänud sarnaste keeleelementide omandamine. Lapsed omandavad esimesena üksuse, mis esineb lapsele suunatud kõnes väga sageli. Mida sagedasemad on mingid keeleüksused lapsele suunatud kõnes, seda vähem auditiiivset või ka visuaalset stiimulit on vaja, et see üksus ära tunda ja seda tervikuna tajuda (Lieven 2010: 2546). Sellised esimesena omandatud ja lapsele suunatud kõnes sagedased üksused on oma süsteemiosa n-ö

⁴ Tuletis väljendab sel juhul lihtsalt tegevust, mille üheks osaliseks on tuletusaluse sõna referent (vt Erelt jt 1995: 429).

parimad esindajad – kõige üldisemad, kõige prototüüpsemad ja ka kõige lihtsamad. Kui eesti verbide omandamisel paistab mudeli rollis olema *tegema*-verb (vt Argus 2010), siis võib oletada, et sarnane mudelverb võib aidata omandada ka verbide kitsamaid leksikaalgrammatilisi kategooriaid, nagu kausatiivsus.

Enamasti on leitud, et kausatiivid omandatakse **etapiti**. Kuigi eri keelte puhul on esitatud eri arv etappe, paistab omandamine kulgevat põhijoontes sarnaselt. Esialgu omandavad lapsed väikese hulga leksikaalseid kausatiive (Allen 1998, Courtney 2002). Selline tervikomandamine on üldiseltki iseloomulik varasele keeleomandamisstaadiumile, mil esialgu domineerib mälu töö. Tervikuna omandamise periood võib kausatiivide puhul kesta küllaltki kaua, sest näiteks hakkavad heebrea keelt omandavad lapsed morfoloogilisi kausatiive produktiivselt kasutama alles vanusest 3;0 (Berman 1994). Seejärel hakkavad lapsed kasutama kausatiivseid morfeeme ning seda ainult väikese rühma väga tuttavate verbidega kindlas pragmaatilises kontekstis, nt mõnes keeles esialgu ainult imperatiivsetes lausungites (Allen 1998: 633). Väikese rühma tuttavate verbide põhjal tekib lapsel osaliselt produktiivne reegel, mida ta võib laiendada ka sellele reeglile mitte alluvatele verbidele ja tekitada üleüldistusi. Alles pärast seda etappi hakkab laps morfoloogilisi kausatiive kasutama erinevates pragmaatilistes kontekstides ja täiskasvanupäraste reeglite järgi. (Allen 1998: 633)

Eelkirjeldatu taustal on siinses eesti kausatiivsete struktuuride omandamise uurimuses otsitud vastuseid küsimustele:

- 1) millal hakkavad eesti lapsed kasutama kausatiivseid struktuure;
- 2) millised kausatiivsuse väljendusvahendid omandatakse esimesena: mis vanuses hakkavad lapsed sünteetilisi ja analüütilisi kausatiive kasutama;
- 3) missugused tegurid mängivad kausatiivsuse omandamisel kõige suuremat rolli, kas sisendkeele sagedus, struktuuri läbipaistvus või moodustusmalli produktiivsus;
- 4) kas analüütiliste kausatiivide puhul võib märgata, et lapsed kasutavad mingit leksikaalset malli kui kausatiivsuse väljendamise põhivahendit ehk õpimudelit;
- 5) millal muutub kausatiivide moodustamine produktiivseks nii, et samast tüvest esineb nii kausatiivseid kui ka mittekausatiivseid kasutusviisi, kuidas kulgeb see protsess võrreldes teiste verbituletusviisidega.

3. Eesti keele kausatiivide omandamine

3.1. Keelematerjali üldkirjeldus ja analüüsipõhimõtted

Uurimuse aluseks on CHILDES-i eesti keele korpuse 1;8–3;0 vanuste laste pikiuuringu materjalid⁵. Kogu keelematerjali puhul on analüüsitud nii lapse kui ka lapsele suunatud kõne. Suulise kõne dialoogidest on registreeritud kõigepealt kõik verbid ning seejärel kõik kausatiivsed struktuurid, mis on omakorda jagatud analüütilisteks ja sünteetilisteks ning produktiivseteks ja ebaproduktiivseteks.

Kausatiivsete struktuuride määramisel on kasutatud nii morfosüntaktilisi (kausatiivset situatsiooni tähistab transitiivne verb, morfoloogilisi kausatiive tuletus-

⁵ Analüüsitud keelematerjal on pärit Reili Arguse koostatud Hendriku ja Maigi Vija koostatud Andrease suulise kõne alamkorpusest, viimasest on valitud igast kuust üks tunniajane lindistus.

liide *-ta*) kui ka semantilisi kriteeriume (situatsioon tähistab põhjustatud tegevust või seisundit ning selles on kaks osalist, agent ja patsient⁶). Kuna kausatiivsus on äärmiselt kontekstisidus nähtus (vt Paulsen 2011: 24) ning paljud kausatiivsust väljendavad verbid võivad olla kasutusel ka mittekausatiivse situatsiooni tähistajaina, on siinse materjali puhul analüüsitud alati ka verbide esinemiskonteksti. Kontekstianalüüsi tulemusena jäid materjalist välja need verbid, kus kontekst ei võimaldanud üheselt otsustada, kas verbi oli kasutatud kausatiivse või mittekausatiivse situatsiooni tähistamiseks (näiteks ühesõnalause, kus patsient ei olnud eksplitseeritud ega mõistetav ei kitsamast (eelmine või järgmine kõnevoor) ega ka laiemast (kogu situatsioon) kontekstist.

Tabel 1 annab ülevaate laste ja lastele suunatud kõne keelematerjalist, kaldkriipsuga on eristatud lekseemide ja esinemisjuhtude arv. Võrreldes kõigepealt tabelis 1 esitatud verbide koguhulka kausatiivsete struktuuride hulgaga, võib väita, et kausatiivseid struktuure ei ole ei lapse ega lapsele suunatud kõnes kuigi arvukalt, need moodustavad näiteks lapsele suunatud kõnes verbide esinemisjuhtudest enamasti 5–6% ega ületa üheski lindistuses 10%.

Tabel 1. Verbid ja kausatiivsed struktuurid Hendriku ja Andrease andmekogudes

Lapse vanus	Hendrik				Andreas			
	Lapse kõne		Lapsele suunatud kõne		Lapse kõne		Lapsele suunatud kõne	
	Verbide arv	Kausatiivsete struktuuride arv	Verbide arv	Kausatiivsete struktuuride arv	Verbide arv	Kausatiivsete struktuuride arv	Verbide arv	Kausatiivsete struktuuride arv
1;8	0/0	0/0	17/40	4/5	9/25	0/0	67/283	7/9
1;9	0/0	0/0	13/59	2/6	17/33	1/1	58/294	10/19
1;10	0/0	0/0	26/165	4/5	29/135	1/5	94/718	14/46
1;11	3/5	0/0	22/149	2/9	20/50	1/4	32/138	4/9
2;0	4/14	0/0	14/75	4/9	58/287	9/21	89/522	19/50
2;1	6/20	3/5	31/138	5/10	48/219	6/15	72/381	13/30
2;2	11/51	2/3	42/312	10/17	–	–	–	–
2;3	15/59	6/9	42/354	8/20	39/219	5/7	52/157	5/9
2;4	27/94	4/5	44/226	12/20	56/344	9/19	48/203	5/5
2;5	28/112	3/4	53/359	9/24	31/135	7/24	35/151	6/8
2;6	34/223	1/2	53/462	4/12	50/122	6/17	51/259	8/11
2;7	–	–	–	–	55/444	8/19	66/284	7/22
2;8	–	–	–	–	58/313	12/26	61/208	11/18
3;0	–	–	–	–	59/515	8/31	75/486	8/21

Tabelist 1 tuleb muu hulgas selgelt esile, et kahe vaadeldud lapse keeleline areng kulgeb mõnevõrra erineva kiirusega: Hendriku kõnesse ilmuvad esimesed verbid vähemalt kolm kuud hiljem kui Andrease kõnesse, esimesed kausatiivsed struktuurid aga on Hendriku kõnest registreeritud lausa viis kuud hiljem kui Andrease

⁶ Kausatiivsete struktuuride määramisel oli abiks van Valini ja Lapolla (1997: 93) esitatud kriteerium, mille järgi on sündmus kausatiivne, kui seda on võimalik kausatiivselt parafraseerida, nt *poiss avas akna* lausega *poiss põhjustas akna avanemise*.

kõnest. Kui Andrease kõnes leiduvate kausatiivide hulk on talle suunatud kõnega võrreldes peaaegu sama juba alates vanusest 2;3, leidub Hendriku kõnes kausatiive tunduvalt vähem kui talle suunatud kõnes (ka Hendrikule suunatud kõnes on kausatiive ja ka verbe üldiselt vähem kui Andreasele suunatud kõnes) ning kuna tema keelematerjal ei saa kausatiivide regulaarsest kasutusest rääkida, on järgneva analüüsi keskmeks just Andrease keelematerjal ning Hendriku andmeid on seal, kus võimalik, kasutatud võrdluseks.

3.2. Esimestest kausatiivsetest struktuuridest regulaarse kasutuseni

Esimene kausatiivne struktuur leidis Andrease kõnes vanuses 1;9 ning selleks oli tuletatud kausatiiv *näitama*:

- (1) *CHI: **näita**.
*EMA: näitasime jah (arstitädile kätt).

Kuu hiljem, vanuses 1;10 on registreeritud ka esimene leksikaalne kausatiiv *lõikama*:

- (2) *CHI: lõika (varbaküüsi lühemaks⁷).

Vanuses 2;0 leidub Andrease kõnes esimene analüütiline kausatiiv: *pane lampi põlema*⁸. Kui vanuseni 2;0 leidub lapse materjalis igas kuus ainult üks kausatiivne struktuur, siis alates kolmanda eluaasta algusest nende hulk tasahaaval suureneb.

Kausatiivsete struktuuride kasutamine ei paista lapsele raskusi valmistavat, ainus viga leidis Andrease materjalis vanuses 2;0, kus laps kasutas mittekkausatiivset verbi *küpsema* kausatiivses kontekstis:

- (3) *CHI: (vaatan), kudas emme <küpseeb> [: küpsetab].

On väidetud, et kausatiivide omandamisel võivad mõne keele puhul teha lapsed ainult ühesuunalisi vigu, kasutades intransitiivset verbi transitiivses situatsioonis (nt Bowermann 1974: 147), mõne teise keele puhul aga kahe-suunalisi vigu, nt kasutada kausatiivset morfeemi verbiga, mis on juba olemuslikult kausatiivne, ning intransitiivseid verbe nii, nagu nad oleksid transitiivsed (Aksu-Koç, Slobin 1985). Vaadeldud materjalis oli ainuke leitud viga eelkirjeldatu (3), vastupidiseid vigu, kus laps kasutaks (*s*)*ta*-liitelist verbi mittekkausatiivse situatsiooni tähistamiseks, ei leidunud.

Tuletatud kausatiivverbe on lapse keelematerjalis väga vähe. Kõige rohkem leidis neli eri lekseemi ühes lindistuses ning kogu materjalis oli kokku ainult kümme eri lekseemi, sagedasimaks neist verbid *näitama* ja *vajutama*. Ometi võib vanuses 2;0 lindistatud materjalis leida ka juba esimesi märke kausatiivliite produktiivsest⁹ kasutamisest, ühes ja samas dialoogis leidis samast tüvest nii kausatiivse kui ka mittekkausatiivse tähendusega verb:

- (4) *CHI: ei näe, ei **näe** patareisid.
[---]
*CHI: arstile peab **näitama**.

⁷ Andmebaasis tähistab iga kõneleja kõnevooru algust kolmetäheline kood, CHI käib lapse kohta, näidetes on sulgudesse lisatud eelmisest või järgnevast kõnevoorust või kontekstist pärit, kuid lapse lausungis eksplitseerimata jäänud info, mis näite mõistmisele siiski kaasa aitab.

⁸ Analüütiliste kausatiivide puhul on arvestatud ainult neid, kus lapse kõnevoorus esinevad mõlemad konstruktsiooni osad, s.t kui laps vastab vanema kõnevoorule *pane see kinni* lausungiga *ei pane*, ei ole seda analüüsimaterjali hulka arvatud, samuti on materjalist välja jäetud imitatsioonid ehk vanema kõnevooru täpsed kordused.

⁹ Produktiivseks on loetud kausatiiv siis, kui samast tüvest kasutab laps nii kausatiivse kui ka mittekkausatiivse tähendusega vormi.

Analüütiliste kausatiivide omandamine paistab Andrease puhul alguses toetuvat *panema*-verbile: vanusest 2;0 kuni vanuseni 2;5 esineb materjalis ainult selle verbiga kausatiivseid konstruktsioone (nt *pani põlema, pani kinni, panid seisma, paneme kokku, tuleb tuduma panna*). Samas ei kasuta laps seda verbi kindla kinnistunud mallina, *panema*-verbi kasutused võib jagada leksikaalseteks ja produktiivselt moodustatavateks: *panema*-verb ühendverbi koosseisus (nt *kokku panema*) ja tulemtegevust väljendava *ma*-infinitiiviga konstruktsioonid (nt *panid seisma*). Vanuses 2;5 lisanduvad ka *tegema*-verbiga konstruktsioonid, nagu *teevad ai-ai mulle, teen lahti*. Imperatiivsena kasutab laps kõige sagedamini analüütilisi kausatiivseid ühendverbe (nt *pane kinni!, tee suu lahti!*). Imperatiivide hulk aga ei ole kogu materjali hulgas suur, need ilmuvad alles vanuses 2;5 ning kausatiivide omandamise algusfaasi kohta ei saa päris kindlasti väita, et kausatiivsete struktuuride kasutus oleks piiratud ainult kitsalt ühe pragmaatilise konteksti ehk imperatiivse situatsiooniga.

Vaadeldes arengut kumulatiivselt ehk uute kausatiivsete struktuuride lisandumist lapse keelekasutusse, on näha, et kuigi selliste struktuuride hulk suureneb lapse vanusega, lisandub päris uusi kausatiive lapse kõnesse ainult 1–2 igas kuus ning üldiselt kasutab laps ikka ühtesid ja samu tuttavaid ja ka lapsele suunatud kõnes sagedasi lekseeme (*näitama, vajutama, kinni panema*).

Teise vaatlusaluse lapse, Hendriku kõnesse ilmuvad esimesena samuti analüütilised kausatiivid, ühendverb *kinni panema* on registreeritud lapse vanuses 2;1:

(5) *CHI: **kinni pane** kaa.

*EMA: panen kinni või?

*CHI: jaa pane.

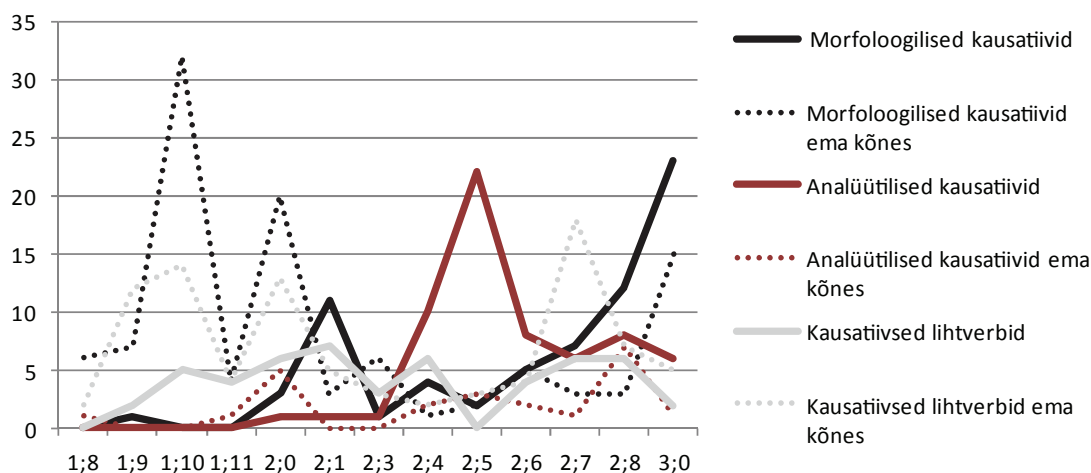
Vanuses 2;1–2;3 kasutabki Hendrik kausatiivsuse väljendamiseks ainult analüütilisi konstruktsioone (nt *katki tegema, lukku panema, käima panema*). Seejärel, vanuses 2;3 tekivad materjali esimesed kausatiivsed lihtverbid (*vett sinna kalla, lükka siia vann*) ning kaks kuud hiljem, vanuses 2;5 esimene ja ainuke tuletatud kausatiiv *liigutama*. Analüütiliste kausatiivide hulk oli kuni vaatlusperioodi lõpuni pea ühesugune: igas lindistuses leidis 2–3 eri kausatiivi 4–5 korral. Sagedasemad olid seisundimuutust tähistavad kausatiivsed ühendverbid, nagu *kinni panema, lukku panema, lahti tegema*, üksikuid tegevuse põhjustamist tähistavaid kausatiivseid ahelverbe leidis vanusest 2;3 (*käima panema*). Vanuses 2;3 materjalis leiduv ühend *ptrr panema* 'põrisema panema' näitab aga, et laps moodustab, hoolimata sellest, et grammatikavahendid ei ole veel täielikult omandatud ja ahelverbis esineb vaid *ma*-infinitiivi tunnusetu onomatopoeetiline sõna, *panema*-verbiga ka juba ise uusi kausatiivset tähendust väljendavaid struktuure.

Hendriku analüütiliste kausatiivsete konstruktsioonide omandamisel ei paista samuti nagu Andreasegi puhul *panema*-verbil keskset kohta olevat, materjalis esineb nii *panema*- kui ka *tegema*-verbiga ühendeid ning *panema*-verb on kasutusel nii ühendverbides kui ka produktiivselt moodustatavais ahelverbides.

Võrreldes kahe lapse kausatiivsete struktuuride omandamisandmeid võib väita, et erinevalt Andreasest eelistab Hendrik varasel omandamisperioodil analüütilisi kausatiivseid struktuure, neid leidub tema materjalis kõige varem ja kogu materjalis ka kõige rohkem. Andreasega sarnaselt ei ole märgata, et laps kasutaks kausatiive ainult imperatiivses lausungis, ainukesena esines kitsalt imperatiivses lausungis ühendverb *kinni panema*.

3.3. Analüütiliste ja sünteetiliste kausatiivsete struktuuride omandamine

Kausatiivsed struktuurid võib lähtuvalt nende läbipaistvuse astmelt paigutada skaalale analüütilised > morfoloogilised > leksikaalsed, kus ühel pool on struktuurilt kõige läbipaistvamad analüütilised kausatiivid ning teisel pool läbipaistmatud sisemiselt kausatiivsed lihtverbid. Võrreldes eri tüüpi kausatiivsete struktuuride hulka Andrease kõnes (vt joonis 1), võib väita, et esialgu eelistab laps läbipaistmatuid struktuure ehk kausatiivseid lihtverbe ning alles seejärel hakkab ta omandama morfoloogilisi ja analüütilisi kausatiivsuse väljendusvahendeid. Järjekindlalt suureneb materjalis ainult morfoloogiliste kausatiivide hulk, kausatiivseid lihtverbe on lindistustes ühtlaselt alla kümne ning analüütiliste konstruktsioonide hulk sõltub palju lindistusolukorrast. Kuna kausatiivide esinemisjuhte on kokkuvõttes siiski vähe, võib üksiku lekseemi suurem sagedus mõnes lindistuses (nt vanuses 2;5 esines Andrease materjalis analüütiline ühendverb *kinni panema* 12 korral) mõjutada üldpilti olulisel määral (vt joonis 1). Suurema materjalihulga puhul võivad sellised järsemad kõikumised tasanduda. Samuti tuleb arvestada, et nii kausatiivsete lihtverbide kui ka analüütiliste kausatiivide hulka loetud ühendverbide puhul on tegemist loomult ebaproduktiivsete klassidega ning nende hulk ei saagi võrreldes morfoloogiliste kausatiividega kuigi palju suurenda.

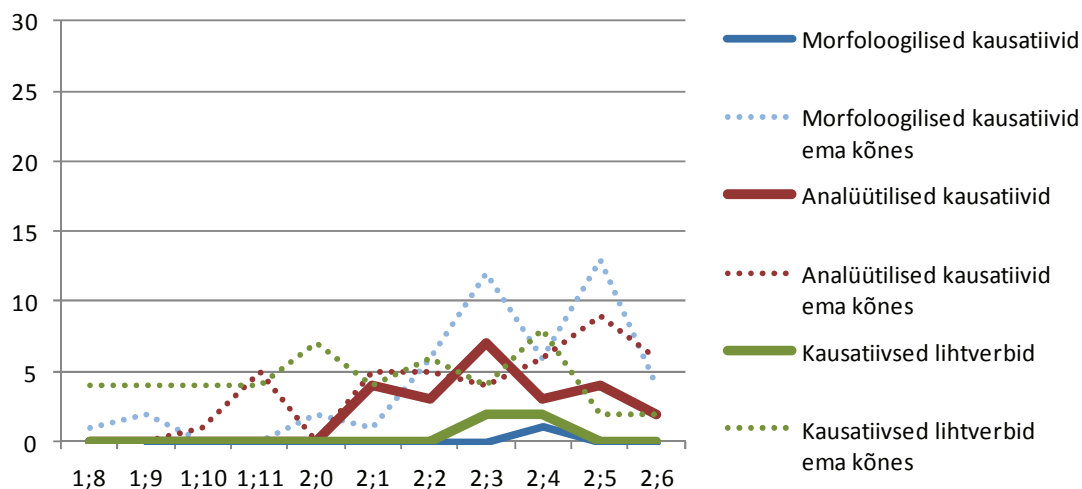

Joonis 1. Kausatiivsete struktuuride hulk ja vormiline jaotus Andrease ja tema ema kõnes

Hendriku kausatiivsete struktuuride hulgas on ülekaalus analüütilised kausatiivid (vt joonis 2). Vaatlusperioodi lõpu poole nende hulk siiski mõnevõrra väheneb, ent kuna kausatiivsete struktuuride koguhulk on tema kõnes üldse väga väike (kõige enam seitse kasutusjuhtu ühes lindistuses), ei saa muutusi siiski pidada märkimisväärseks.

Vaadeldes eri tüüpi struktuuride esinemissagedust sisendkõnes, on näha, et Hendrikule suunatud kõnes on analüütilisi kausatiive mõnevõrra rohkem kui Andreasele suunatud kõnes. Selline erinevus peegeldub ka lapse kõnes: Hendrik alustab omandamist just analüütilistest, Andreas sünteetilistest kausatiividest. Seega võib sisendkõne sagedust pidada eri tüüpi kausatiivsete struktuuride omandamise juures olulisemaks teguriks kui struktuuri läbipaistvust. Kui näiteks mõnes teises keeles omandatakse esmalt leksikaalsed kausatiivid ja alles seejärel analüütilised

(Bowerman 1974), siis eesti keele puhul võib see lasteti erineda ning sõltuda kõige enam sisendkeele sagedustest (vrd kausatiivsete lihtverbide esinemishulka lapsele suunatud kõnes joonisel 1 ja 2).

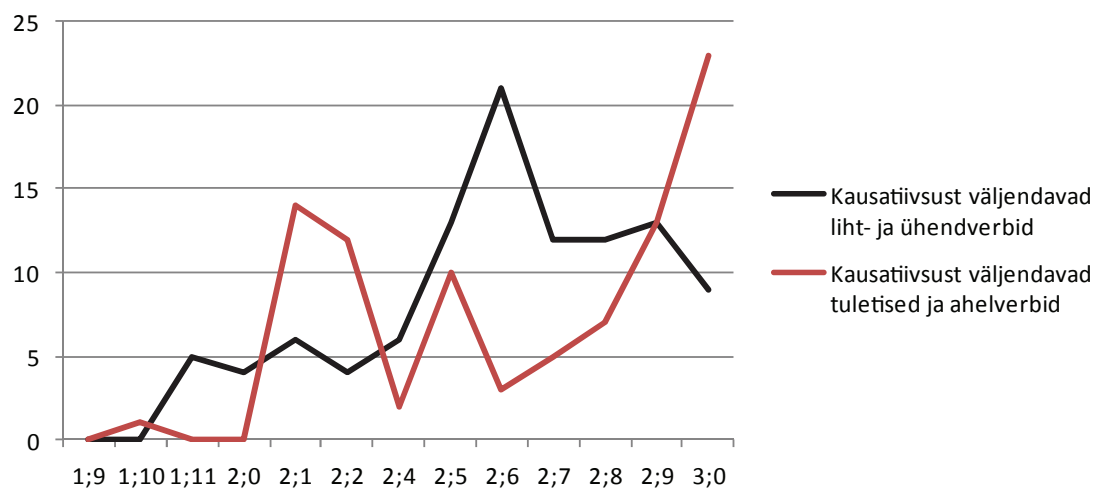

Joonis 2. Kausatiivsete struktuuride hulk ja vormiline jaotus Hendriku ja tema ema kõnes

3.4. Kausatiivsuse produktiivsete ja ebaproduktiivsete väljendusvahendite omandamine

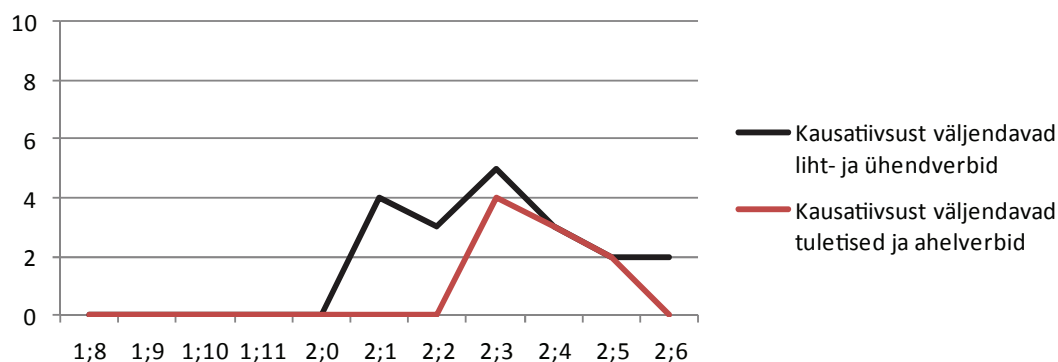
Kui eraldada analüütiliste kausatiivsete konstruktsioonide hulgast kinnistunud ühendid ehk ühendverbid, selgub, et regulaarselt moodustatavaid kausatiivseid ahelverbe on Andrease materjalis väga vähe, kokku ainult neli lekseemi. Esimene kausatiivne ahelverb on Andreasel registreeritud küll juba vanusest 2;0 (*pani lampi põlema*), kuid järgmine näide leidub materjalis alles neli kuud hiljem vanuses 2;4 (*panid seisma*) ning ülejäänud kaks vanusest 2;5 (*tuduma panna*) ja 2;8 (*panen praadima*).

Kui vaatlusperioodi alguses paistab, et laps eelistab leksikaalseid kausatiivsuse väljendusvahendeid (kausatiivsed liitverbid ja ühendverbid), siis vanusest 2;6 hakkab leksikaalsete vahendite hulk langema ja regulaarselt moodustatavate kausatiivsuse väljendusvahendite (tuletised ja ahelverbid) hulk tõusma (vt joonis 3).

Joonis 3. Produktiivsed ja ebaproduktiivsed kausatiivsuse väljendusvahendid Andrease kõnes

Hendriku keelematerjal on produktiivsete ja ebaproductiivsete kausatiivide omandamise kohta järeluste tegemiseks liiga väike. Olemasolevad vähesed andmed näitavad aga siiski, et laps alustab leksikaalsetest vahenditest: vanuses 2;1 esinevad esimesed kausatiivsed ühendverbid ning esimesed ahelverbid on registreeritud kaks kuud hiljem, vanuses 2;3. Kuigi vahe ei ole märkimisväärne, on leksikaalseid kausatiivsuse väljendusvahendeid ka koguhulgalt lapse kõnes siiski rohkem kui tuletisi ja ahelverbe (vt joonis 4).

Joonis 4. Produktiivsed ja ebaproductiivsed kausatiivsuse väljendusvahendid Hendriku kõnes

3.5. Mitmene vastendus ehk (s)ta-liite omandamine

Verbituletuse arengut üldisemalt on võimalik vaadelda mahult suuremas, Andrease andmekogus. Lapse esimesed omandatud verbid on juurverbid, esimese verbi tuletusliite võib Andrease materjalist leida vanusest 1;9 ning see on kausatiivliide (verbis *näita*), seejärel ilmuvad ka *rda-*, *sta-*liitelised faktitiivid (vanuses 1;10 *kummardama*, *pigistama*) ning *ise*-liiteline kontinuatiiv *tilisema*.

Enne kolmanda eluaasta algust on Andrease sõnavaras verbituletiste hulgas ülekaalus kausatiivid, mille kõrval leidub kõige enam *ta*-liitelisi faktitiive (nt vanuses 1;11 *valutama*). Esimesed frekventatiivid ilmuvad lapse keelekasutusse vanuses 2;0 (*toksima*, *kopsima*). Ka kogu kolmanda eluaasta jooksul domineerivad tuletatud verbide hulgas kausatiivid, mille kõrval leidub mõni faktitiiv (nt *lindistama* vanuses 2;2) ja frekventatiiv (nt *limpsima* vanuses 2;1). Tuletatud verbide hulgas muidu üsna tavalisi refleksiive vaadeldud lapse kõnes ei esinenud. Ka teiste keelte kohta on saadud sarnaseid andmeid, näiteks heebrea keeleski omandatakse kausatiivid samuti varem kui refleksiivid (Slobin 1985: 333). Lisaks võib eesti keele puhul oletada, et refleksiivsuse väljendamiseks kasutab Andreas esialgu teisi (leksikaalseid) vahendeid, näiteks pronomeni *ise*.

Analüüsiandmetest on näha, et võrreldes teiste verbi tuletuskategooriatega on kausatiivid lapse kõnes varased ning see, et lapsel ei ole nende omandamise puhul võimalik toetuda vormi ja tähenduse üks-ühesele vastandusele, ei paista omandamist kuidagi takistavat. Küll aga võib arvata, et kõik tuletatud verbid on siiski üldiselt tervikuna omandatud, sest laps kasutab oma kõnes ainult neid tuletisi, mis esinevad ka talle suunatud kõnes (enamasti isegi samas lindistuses) ega proovi liidetega *ise* produktiivselt uusi tuletisi moodustada.

4. Kokkuvõtteks

Kahe eesti lapse omandamisandmete põhjal saab öelda, et lapsed võivad alustada kausatiivsete struktuuride kasutamist mõnevõrra eri ajal, kuid üldiselt teise eluaasta teises pooles või kolmanda eluaasta alguses. Võrreldes inglise keele kausatiivide omandamisandmetega (Bowermann 1974, Clark 2003) paistab, et eesti lapsed omandavad kausatiivse tähenduse väljendamise kiiremini ja veatumalt. Esialgu kasutavad lapsed kausatiivsuse väljendamiseks leksikaalseid vahendeid (analüütilisi kausatiivseid ühendverbe või kausatiivseid lihtverbe), kuid kui tuletatud kausatiivid on lapse kõnesse juba ilmunud, hakkab nende hulk tasapisi ja pidevalt suurenema. Hoopis enam kui analüütilise vormi printsiip, mõjutab eri väljendusvahendite omandamise algust mingi kindla struktuuri sagedus sisendkeeles. Vormilt läbipaistev struktuur omandatakse varem ainult sellisel juhul, kui see on sisendkeeles sagedasem kui mitte nii läbipaistev sünteetiline struktuur. Nii võivad sisendkeele sagedustest olenevalt olla tulemused ka ühe keele omandamise puhul lasteti erinevad.

Morfoloogiliste kausatiivide omandamine ei paista hoolimata üks-ühese vastenduse puudumisest lapsele raskusi valmistavat, ühtsema tähendusrühma vasteks olevad refleksiivliited omandatakse võrreldes kausatiividega tunduvalt hiljem. Ka siin mängib kõige suuremat rolli lapsele suunatud kõnes esinevate eri tüüpi tuletiste sagedus: kausatiivliitega verbid on lapsele suunatud kõnes kõige sagedasemad, sageduselt järgmise tähendusrühma, samuti *ta*-liitega moodustatud faktitiivid omandavad lapsed samuti varakult.

Kausatiivide omandamises seni eristatud nii selgeid omandamisetappe ei ole eesti materjali põhjal võimalik tuvastada. Kuigi omandamine tundub olevat isegi kuni vaatlusperioodi lõpuni suhteliselt aeglane ja materjalis esinevad ikka ühed ja samad kausatiivsed struktuurid koos ainult mõne üksiku uue lekseemiga, võib siiski märgata, et omandamise alguses domineerinud moodustuselt eaproduktiivsed kausatiivsed struktuurid, nagu kausatiivsed lihtverbid ja ühendverbid, hakkavad vaatlusperioodi lõpu poole (alates vanusest 2;8) tagaplaanile jääma ja järjest enam kasutab laps produktiivseid kausatiivsuse väljendusvahendeid, tuletisi ja ahelverbe. Samuti ei ole märgata, et kausatiivide kasutamine piirduks eesti lastel mingi kindla pragmaatilise kontekstiga: kuigi mõnevõrra sagedamini esinesid kausatiivsed ühendverbid imperatiivses kontekstis, ei saa seda teiste kausatiivsete struktuuride kohta väita.

Analüütiliste kausatiivide omandamine ei põhine eesti lastel kitsalt ühel nn mudelverbil: *panema*-verbiga väljendatud analüütilisi kausatiivseid konstruktsioone materjalis küll leidub, kuid neid on kasutatud eri tüüpi konstruktsioonides, nii ühend- kui ka ahelverbides, ega ole need omandamise algetapil ka ainukesed analüütilised kausatiivsuse väljendusvahendid.

Analüüsitud teguritest paistab kausatiivsuse omandamise alguses laste valikuid mõjutavat kõige enam sisendkeele sagedus, struktuuride läbipaistvus ja produktiivsusel ei ole esialgu kuigi suurt rolli. Alles enne neljanda eluaasta algust võib täheldada produktiivsuse rolli kasvu ning seetõttu võibki kokkuvõtvalt väita, et eesti kausatiivsuse omandamine paistab varases keelelise arengu staadiumis olema pigem leksika ja alles hiljem ka grammatika omandamine.

Viidatud kirjandus

- Aksu-Koç, Ayhan; Slobin, Dan I. 1985. The Acquisition of Turkish. – Dan I. Slobin (Ed.). Crosslinguistic Study of Language Acquisition, 1, The Data. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 839–878.
- Allen, Shanley E. M. 1998. Categories within the verb categorie: Learning the causative in Inuktitut. – Linguistics, 36 (4), 633–677. <http://dx.doi.org/10.1515/ling.1998.36.4.633>
- Argus, Reili 2006. Eesti keele verbi ajamorfoloogia ja aspektilisuse omandamisest. – Emakeele Seltsi aastaraamat, 52, 7–32.
- Argus, Reili 2008a. Eesti keele muutemorfoloogia omandamine. Tallinna ülikooli humanitaarteaduste dissertatsioonid, 19. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Argus, Reili 2008b. Psühholingvistiline katse eesti keele objekti käändevahelduse omandamise uurimise meetodina. – Emakeele Seltsi aastaraamat, 54, 22–43.
- Argus, Reili 2010. Mida teeb *tegema*-verb hoidjakeeles. – Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri, 2, 17–34.
- Argus, Reili; Parm, Sirli 2010. Eesti keele ajakategooria omandamisest – ajavormid ja ajasõnad. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat, 6, 25–41. <http://dx.doi.org/10.5128/ERYa6.02>
- Bates, Elizabeth; MacWhinney, Brian 1982. Functionalist approaches to grammar. – E. Wanner, L. R. Gleitman (Eds.). Language Acquisition: The State of the Art. Cambridge: Cambridge University Press, 173–218.
- Berman, Ruth 1994. Developmental perspectives on transitivity: A confluence of cues. – Y. Levy (Ed.). Other Children, Other Languages: Issues in the Theory of Acquisition. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 189–241.
- Bowerman, Melissa 1974. Learning the structure of causative verbs: A study in the relationship of cognitive, semantic and syntactic development. – Papers and Reports on Child Language Development, 8, 142–178.
- Clark, Eve 2003. First Language Acquisition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Comrie, Bernard 1993. Language Universals and Linguistic Typology. Syntax and Morphology. Chicago: University of Chicago Press.
- Courtney, Ellen H. 2002. Child acquisition of Quechua causatives and change-of-state verbs. – First Language, 22 (1), 29–71. <http://dx.doi.org/10.1177/014272370202206402>
- Erelt, Mati; Reet Kasik; Helle Metslang; Henno Rajandi; Kristiina Ross; Henn Saari; Kaja Tael; Silvi Vare 1995. Eesti keele grammatika, I. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- Jackendoff, Ray 1983. Semantics and Cognition. Current Studies in Linguistics Series, 8. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Jackendoff, Ray 1990. Semantic Structures. Current Studies in Linguistics Series, 18. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Kasik, Reet 2001. Analytic causatives in Estonian. – Mati Erelt (Ed.). Estonian: Typological Studies, V. Publications of the Department of Estonian of the University of Tartu, 18. Tartu: University of Tartu, 77–122.
- Kay, Paul; Fillmore, Charles J. 1999. Grammatical constructions and linguistic generalizations: The What's X doing Y? construction. – Language, 75 (1), 1–33. <http://dx.doi.org/10.2307/417472>
- Kehayov, Peter; Vihman, Virve 2010. Labiilsete verbide teke keelekontaktide valguses. – Ettekanne Emakeele Seltsi kõnekoosolekul Tartus 12.10.2010.
- Lakoff, George 1987. Women, Fire, and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind. Chicago: University of Chicago Press.
- Lieven, Elena 2010. Input and first language acquisition: Evaluating the role of frequency. – Lingua, 120 (11), 2546–2556. <http://dx.doi.org/10.1016/j.lingua.2010.06.005>
- Matsumoto, Yoo 1996. Complex predicates in Japanese: A syntactic and semantic study of the notion 'word'. Stanford: CSLI Publications.

- Metslang, Helle 1994. Kielet ja kontrastit. – *Virittäjä*, 2, 203–226.
- Ninio, Anat 1999. Model learning in syntactic development: Intransitive verbs. – *International Journal of Bilingualism*, 3 (2–3), 111–131. <http://dx.doi.org/10.1177/13670069990030020301>
- Okabe, Reiko 2007. Children's acquisition of causatives and bi-clausality in Japanese: An experimental study. – Alyona Belikova, Luisa Meroni, Mari Umeda (Eds.). *Proceedings of the 2nd Conference on Generative Approaches to Language Acquisition North America (GALANA)*. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project, 309–319.
- Pajusalu, Renate; Tõugu, Pirko; Vija, Maigi; Tulviste, Tiia 2011. Konditsionaali omandamisest eesti lapsekeeles. – *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat*, 7, 141–155. <http://dx.doi.org/10.5128/ERYa7.09>
- Paulsen, Geda 2011. *Causation and Dominance. A study of Finnish Causative Verbs Expressing Social Dominance*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Podlesskaja, Vera 1993. Causatives and causality: Towards a semantic typology of causal relations. – Bernard Comrie, Maria Polinsky (Eds.). *Causatives and Transitivity. Studies in Language Companion Series*, 23. Amsterdam: J. Benjamins, 165–176.
- Raag, Virve 1998. The effects of planned change on Estonian morphology. *Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica Upsaliensia*, 29. Uppsala.
- Slobin, Dan Isaac 1985. Crosslinguistic evidence for the language-making capacity. – D. I. Slobin (Ed.). *The Crosslinguistic Study of Language Acquisition*, 2. Theoretical Issues. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1157–1256.
- Tomasello, Michael 1999. *The Cultural Origins of Human Cognition*. Cambridge, London: Harvard University Press.
- van Valin, Robert D.; Lapolla, Randy J. 1997. *Syntax. Structure, Meaning and Function*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vihman, Marylin; Vija, Maigi 2006. The acquisition of verbal inflection in Estonian. – Natalia Gagarina, Indza Gülzow (Eds.). *The Acquisition of Verbs and their Grammar: The Effect of Particular Languages. Studies in Theoretical Psycholinguistics*, 33. Dordrecht: Springer Publishing Company, 263–295.
- Vija, Maigi; Torn-Leesik, Reeli; Pajusalu, Renate 2009. Tegumood eesti lapsekeeles. – *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat*, 5, 329–344. <http://dx.doi.org/10.5128/ERYa5.22>

Reili Argus (Tallinna Ülikool) uurimisvaldkonnaks on esimese keele omandamine, huvikeskmes on siiani olnud muutemorfoloogia omandamisega seonduv.
Reili.Argus@tlu.ee

ACQUISITION OF CAUSATIVES IN ESTONIAN

Reili Argus

Tallinn University

The present paper deals with issues relating to the acquisition of causative structures in Estonian. Longitudinal data of two Estonian-speaking boys aged 1;8–3;0 was used to analyse how the acquisition of causatives take place. The main aim was to specify which kind of structures children prefer when they start to use causatives and what kind of factors play the most important role in the acquisition process – transparency, productivity or input frequency of certain causative structures.

Causativity can be expressed with different means in Estonian: with lexical means like verbs with causative meaning (*avama* ‘open’), with morphological means like suffixes (*liigutama* ‘move’) and with syntactic means like special phrasal verbs (*teeb lahti* ‘open’) and constructions with light verbs like *panema*, *ajama* and *ma*-infinitives (*paneb nutma* ‘makes cry’).

The analysis of spontaneous speech of two Estonian-speaking children reveals that children start the acquisition of causatives from lexical means (root verbs and analytic constructions like phrasal verbs with causative meaning). Derivations with causative suffix appear somewhat later, but the number of these verbs with causative suffix increases steadily. At the beginning of the observation period most causatives in children’s speech were unproductive structures (lexical causatives and phrasal verbs) while from the age 2;8 productive structures (morphological and syntactic causatives) were more frequent than unproductive ones.

The most important factor influencing the acquisition of causative structures in Estonian seems to be the frequency of some kind of causative structure in the input. The transparent structure is acquired later than the opaque one only if this structure is frequent in the input. Therefore, the early acquisition of causative structures in Estonian seems to be more the acquisition of lexicon than the acquisition of grammar.

Keywords: child language, child directed speech, input, language acquisition, causativity, word formation, Estonian